

Nr 609

Av herr **Fälldin m. fl.**, om översyn av bestämmelserna angående
statligt omställningsstöd.

(Lika lydande med motion nr 543 i Första kammaren)

Genom riksdagens beslut våren 1968 infördes ett omställningsstöd för äldre långtidsarbetslösa arbetstagare och för äldre småföretagare med omställningsproblem. Stödet har nu varit i kraft ett halvår. De under denna tid vunna erfarenheterna synes utgöra en god grund för viss omprövning av reglerna i syfte att ge reformen avsedd effekt.

De senaste årens utveckling har medfört en starkt försämrad ekonomisk situation för det mindre jordbruket som redan tidigare var landets mest utpräglade låginkomstgrupp. Sedan 1966 har det försämrade arbetsmarknadsläget medfört minskade möjligheter till omställning, och ett stort antal småbrukare som haft arbete vid sidan om har förlorat denna inkomstkälla, som för stora grupper jordbrukare gav den huvudsakliga försörjningen. Totalt sett var dessa inkomster 700 milj. kr. eller ca 25 proc. av jordbrukarnas totala inkomster. Starka skäl talar för att jordbrukarnas sysselsättningsmöjligheter vid sidan av beredskapsarbeten, särskilt i skogslänen, även försättningsvis blir mera begränsade än under 1960-talets första hälft. Arbetslösheten ökar fortfarande i de mest utpräglade småbruksområdena.

De två senaste åren har lönsamheten vid de mindre jordbruken snarare försämrats än förbättrats, och skogsinkomsterna har minskat genom kraftiga prissänkningar på skogsprodukter. Slutligen har det samhälleliga småbrukarstödet i praktiken avskaffats i och med 1967 års riksdagsbeslut. Detta kan beräknas ha medfört ett totalt inkomstbortfall för det mindre jordbruket av storleksordningen 45 milj. kr. från 1965 till 1968.

Denna skisserade utveckling som i stora drag kan bedömas fortsätta in på 1970-talet har ställt och kommer att ställa stora grupper jordbrukare i ekonomiska svårigheter och skapa svåra sociala problem. Solidariteten kräver att samhället griper in till stöd för dessa människor som utan egen förskyllan drabbas av en utveckling utanför deras kontroll. En sådan utveckling synes icke ha varit statsmakternas avsikt att framkalla. Sålunda uttalade departementschefen i prop. 95: 1967 i detta ärende följande:

»Jag vill framhålla att den för vårt samhälle grundläggande principen om solidaritet mellan olika grupper kräver att de människor, som utsätts för svårigheter på grund av strukturförändringarna inom jordbruket, får bi-

stånd av samhället på samma sätt som de som är sysselsatta i näringslivet i övrigt.»

I dag, två år efter beslutet, kan vi konstatera att detta löfte inte uppfyllts. De beslutade omställningsbefrämjande åtgärderna omgärdas av så många olika restriktioner att jordbrukarnas möjligheter att få hjälp till omställning blir ytterst obetydliga. Avgångsvederlag utgick exempelvis endast med 1,33 milj. kr. till 316 brukare under budgetåret 1967/68, varav de flesta i bättre jordbruksbygder. S. k. särskilt övergångsbidrag beräknas under 1968 ha utgått till omkring 22 000 jordbrukare med sammanlagt 13 milj. kr.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens statistik skulle ca 450 jordbrukare ha fått omställningsstödet under år 1968, men en närmare undersökning av ärendena visar, att de flesta inte fått stödet huvudsakligen i egenskap av undersysselsatta jordbrukare utan som friställda skogsarbetare eller f. d. beredskapsarbetare. Antalet jordbrukare som fått stödet och som tidigare enbart arbetat på gården är obetydligt. De jordbrukare som varit huvudsakligen sysselsatta på gården har även haft små inkomster och har därför fått omställningsstödet reducerat, i vissa fall ned till några tiotal kronor per månad.

Samma förhållanden kan gälla även beträffande andra småföretagare och vissa arbetstagare. Erfarenheterna av stödet talar därför för att en minimigräns av exempelvis minst halva omställningsstödet införes.

Genom 1967 års jordbruksbeslut infördes ett avgångsvederlag för att underlätta jordbrukarnas omställning. Enligt omställningsbidragets bestämmelser innebär erhållet avgångsvederlag att detta skall avräknas mot omställningsstödet. Eftersom avgångsvederlaget tillskapats för att underlätta lantbruksnämndens rationaliseringsarbete och sådant vederlag ej utgår med mindre fastigheten är av intresse ur rationaliseringssynpunkt synes det inte vara motiverat att knyta omställningsstödet till avgångsvederlaget på sätt som nu sker. Dessa bestämmelser för omställningsstödet bör därför utgå.

Omställningsstödssökande jordbrukare som inte haft annan sysselsättning har dessutom i allmänhet fått avslag eftersom de inte uppfyllt de olika villkor som är förknippade med stödet. Bristfälligheten i bestämmelsernas utformning framstår klart, då vid en jämförelse gruppen som fått omställningsstöd har en genomsnittligt väsentligt bättre ekonomisk situation än avslagsgruppen. Det mindre jordbrukets situation och omställningsstödet verkningar påkallar enligt vår mening en översyn av bestämmelserna. Det är orimligt att brukare, vilkas inkomster successivt sjunker från en redan låg nivå, inte i praktiken ges möjlighet till omställningsbidrag, eftersom de inte skulle kunna klara sin försörjning under en omställningsperiod av obekant varaktighet. Avvecklingsbestämmelserna, som innebär att brukaren *först* måste avveckla, för att *sedan* kanske få ett stöd av obekant storlek medför att stödet i praktiken blir oåtkomligt för flertalet av de kanske

